

התמיד ומנחתה וכו' היא מלתא בפ"ע וקאי על פ' מלבד עולת התמיד ומנחתו ומפ' מה היא עולת התמיד ומנחתה היא העולה הראשונה שהיא תמיד של שחר.

יום תרועה מצוה להריע. פי' היא מצוה בפני עצמה להריע ביום ר"ה ולא תימא דהתרועה דקאמר היא משום קרבן כמ"ש ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם לא כן הוא כי אילו היה זה הדיבור על עולת היום למה לא אמר כן וכו'.

פר בן בקר אחד של צבור וכן איל אחד. פי' שהם באים למוסף היום ואינם פר כהן גדול והאיל שלו האמורים בפ' אחרי מות ולפי דעתי כי האיל הנזכר בפ' אחרי מות וכו' איננו זה, פי' גם האיל האחר שלקח מן העם האמור בפ' אחרי ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים ואיל אחד לעולה איננו זה כי על אילו ואיל העם נאמר ועשה את עולתו ואת עולת העם שניהם יתדיו ^{הוא הדין} ובאן נאמר איל אחד והעד שיש תוספת שבעה כבשים ושם אין כתיב ז' כבשים.

ולמנחותיכם ולנסכים לכל עולה ועולה כמשפטה. פי' המנחות והנסכים הם של כל עולה ועולה שיעור הראוי לה.

1214567

פרשת מטות

1214567

ראשי המטות לפי דעתי שזאת הפרשה וכו' כמו ותדבר מרים ואהרן במשה אחר ויהיו בחצרות כאשר פירשתי. פי' ששם כתב הרב וטעם ויהיו בחצרות דבק עם ותדבר מרים כי בעבורה ישבו שם. ואע"פ שהיה זה אחר ותדבר כי בעבורה ישבו מ"מ מאחר שהוא סמוך הוי פירושו ויהיו בחצרות בשביל ותדבר גם כאן וידבר משה אל ראשי המטות בשביל מה שאחריה והטעם כמו שמפרש ואזיל שאחר מלחמת מדין באו בני גד ובני ראובן וכו' ודברו דבריהם ואח"כ כתב ויצו להם וכו' ע"כ כ' וידבר משה אל ראשי המטות וכו' שהוא מעין מ"ש לבני גד ולבני ראובן והיוצא מפיכם תעשו וק"ל.

לבני ישראל שיאמרו כן לבני ישראל. דלא ניחא ליה לפרש ראשי המטות של בני ישראל כדמשמע מהרמב"ן ז"ל דלא איצטריך קרא להכי דפשיטא הוא וגם לא ניחא ליה לפרש אל ראשי המטות ולבני ישראל כדמשמע מרש"י ז"ל דלא אמר ולבני לכך פירש שיאמרו כן לבני ישראל.

השבע שם הפועל. מדלא אמר או בשבע ש"מ שהוא שם הפועל שהוא כמו שבוע שבועה רק שבשבעה אינו בא בזה הלשון או ישבע וכן פירש הרב לעיל בפ' בלק על פסוק הנה ברך לקחתי שהוא שם הפועל שהוא ה' השייך לשם. ומ"ש ובא עם שם פי' שבא אחרי מלת שבועה שהוא שם ואין קפידא וכמהו רבים.

ואסרה אסר וכו' ואסרה ממשקל אחר ואיננו כמו אסר. פי' דעל משקל אסרה הול"ל ואסרה אתסר כנ"ל. הניא כמו שבר והפר. הוא לשון מגיעה כמ"ש רש"י ז"ל ומ"ש כמו את תנאותי פי' הרב לעיל בפ' שלח אניא את דברי או מי יניאני והטעם שישבור את שבועתי.

ביום שמעו לא ביום אחר. פי' שלא תאמר ביום שמעו בכל יום שישמע ולא בא למעוטי יום אחר אלא בא לומר שרשות בידו להפר בכל יום שישמע ואה"נ שאם הניח עד

ליום אחר יכול להפר לו"א דאין כן אלא ביום שמעו הוא מיעוט ביום שמעו ולא ביום אחר ודו"ק.

והקים כבר הקים ואח"כ פירש איך הקים בעבור שהחריש ביום שמעו. פי' דל"ת והקים הוא דבר אחר דהיינו החריש והקים שיהיו שניהם לא אלא פי' והקים הוא כבר הקים ע"י השתיקה והרי הוא מפרש למה הקים אותם כי החריש לה ביום שמעו.

ונשא את עונה כי היא ברשותו. פי' הרמב"ן ז"ל במכריח אותה לעשות מה שאסרה על נפשה ע"כ וא"כ פי' הכתוב ואם הפר וכו' והכריח אותה.

בין איש לאשתו והיא בוגרת. נ"ל דר"ל אפילו בוגרת לאפוקי האב דוקא אינה בוגרת כדאמר לקמן.

נקמת ה' היא נקמת בני ישראל בעבור עכו"ם. פי' דנקמת בני ישראל היא כמ"ש הכתוב לעיל נקם נקמת בני ישראל ולמה אמר כאן נקמת ה' בעבור שהטעו אותם אחר עכו"ם והיא נגד ה'.

וימסרו כמו וינתנו. דלא שייך לשון זה בבני אדם לו"א כמו וינתנו ומ"ש וקרוב ממנו למסר מעל. פי' דקרוב ללשון נתניה יותר מוימסרו שאע"פ שפי' הוא לשון נקבה לא אתי שפיר הלשון כ"כ כמו למסר מעל.

וכלי הקדש. הארון. דוולת זה לא איצטריך. ויהרגו כל זכר גדול בשנים. דאי כל זכר ממש הא אמר לקמן ועתה הרגו כל זכר דמשמע דעד עתה לא הרגו כל זכר לו"א ויהרגו כל זכר גדול בשנים ונשארו הקטנים.

חילם שם כלל והוא זהב וכו'. פי' כלל לזה הדבר. ואת כל עריהם במושבותם כלל ופרט. פי' עריהם כלל מושבותם פרט.

ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח שם כלל לאדם ולבהמה פי' זה קאי על המלקוח.

השבי פרט לאדם. פי' הפרט הזה של מלת השבי הוא נאמר על האדם וק"ל.

על פקודי החיל מגזרת יפקוד ה'. פי' דאינו מלשון פקודים דהא אמר שרי האלפים לו"א שהוא מגזרת יפקוד ה' שהוא מלשון פקיד וממונה כמו פקידי החיל פי' כאילו אמר פקידי החיל.

שרי האלפים ושרי המאות הם מאה ושלושים ושנים. קשה מה בא ללמדנו. ואפשר לומר דל"ת שרי האלפים ושרי המאות של כל ישראל א"נ י"ל דל"ת כמו שפירש הרב בפרשת יתרו על פסוק ושמת עליהם שרי אלפים ושרי מאות וכו' ע"ש.

החיותם כל נקבה הטעם אפילו אחת. דממ"ש הן הנה וכו' משמע דלא ניחא ליה שיניחו אפילו אחת אלא דעכשיו מיהת וכל אשה יודעת איש וכו' הרגו ומ"ש וכן אין כל. הוא פסוק ולרש אין כל שפי' אין לו כלום. עוד יש לפרש דמדאמר נקבה ולא אמר החיותם כל נקבות משמע דקפיד אפילו על אחת וא"כ מאי כל לו"א הטעם אפילו אחת וכו' כמ"ש וחזר ואחר שיתכן להיות כמשמעו שהוא כל הנקבות כי כל נקבה החיו ומ"ש נקבה אין קפידא כי רבים כן.

טף שם כלל לקמן זכר או נקבה. פי' דאמר כל זכר בטף וחזר ואמר וכל הטף בנשים לו"א טף שם כלל ופשוט.

אתם ושביכם בעבור הכבוד השוכן בתוכם. פי' דלמה צריכים שיטהרו לז"א בעבור הכבוד השוכן בתוכם.

וכל מעשה עוים והנה הבגד וכו' הטעם ועמכם כל בגד עד שתתחטאו. דקשה דתתחטאו הוא לשון התפעל על עצמם וא"כ הול"ל תחטאו דקאי על הבגד לז"א הטעם ועמכם ושיעור הפ' הוא כך וכל בגד וכו' בעבור שנגע הוא טמא והרי הוא עמכם עד שתתחטאו אתם ותחטא גם אותו ומ"ש או תהיה מלת תתחטאו יוצאה פי' אע"פ שכתוב בלשון זה הוא פועל וכן והתאוויתם שהוא פועל יוצא לגבול כי הגבול הוא הפעול וכאילו אמר תחטאו.

השבי האדם ותחסר מלת וא"ו פי' כאילו אמר והשבי כמו שמש ירח שהוא כמו שמש וירח ואע"פ שכתב לעיל שהמלקוח הוא שם כלל לאדם ולבהמה שם בכלל וכאן על הפרט ולקמן כלל על הכל וכל מקום לפי ענינו.

אחד אחוז ושניהם דבקים. פי' אחד עם אחוז.

יתר הבז חוץ ממה שאכלו ע"כ אמר יתר. פי' שהוא יתר מה שאכלו. ומלת מכס מפעלי הכפל שהיה ראוי להיות מכסס על משקל וממר שהן שוין בנקודות וכן בכ"מ שאמר על משקל פירושו כן וזכור זה.

ואמר מן האדם ומן הבהמה הוא קאי על פסוק ויקח משה ממחצית בני ישראל וכו' ש"ש ומן הבהמה הוא שם כלל לכל הבהמה כי כאן אמר בהמה על מה שלא נזכר כאן כמו גמלים וכיוצא כמ"ש הרב ושם נאמר על כל בהמה בקר וצאן וחמורים וכו'.

הפקודים פירשתי. לעיל בפ' י"ד שהוא מלשון ממונים. אשר בידנו בעבור היותם ברשותם. דלא שייך לשון בידנו על בני אדם ופשוט.

ונקרב במחשבה או בפה. משום דעדין לא הקריבו דהא אח"כ כתיב ויקח משה וכו' את הזהב מאתם וכתיב עוד ויקח משה ואלעזר וכו' ויביאו אותו אל אהל מועד לז"א במחשבה או בפה.

וכומוז כחביריו. פי' שגם הוא תכשיט של נשים כאותם המזכרים עמו.

כל כלי מעשה הגיד הכתוב שלא בהם כלי שבור. ופי' כלי מעשה היינו הראוי למעשה דהיינו לתשמיש.

לבני ראובן כי הוא בן הגבירה. פירוש ולכך הקדימו. ויאמרו יותן י"א כי את הוא פעול יותן ולא אדע למה זה וכו'. פי' דקשה דיותן הוא לשון זכר וארץ לשון נקבה לז"א כי את הוא פעול של יותן פי' דיותן קאי על מלת את דאת הפסיק וכאילו אמר יותן דבר זה דהיינו ארץ וע"ז כתב הרב ולא אדע למה זה הדוחק כי הגה כתיב נעתם ארץ ונעתם הוא לשון זכר ועוד כתיב יחלק הארץ ויחלק הוא לשון זכר וכו' אשר הוא בא שמה בקרבו ולא אמר בקרבה דהא אמר שם אל הארץ אשר הוא וכו' וג"כ כאן.

לא מלאו קל הלמ"ד והוא מהבנין הכבד מלא קרנך שמן. פי' דהלמ"ד אינה דגושה ואם יבוא בבנין הכבד שהוא הפעיל בלשון כבד יאמר מלא קרנך שמן הוא פסוק ומ"ש לא השלימו מה שהתחילו הוא פי' של מלת לא מלאו.

כלב בן יפונה בתחילה כאשר דבר ה' עיי' מ"ש לעיל בפרשת פינחס כי אם כלב בן יפונה ומ"ש מלת מלאו כמו בקשו נפשי שלחו באש הוא לומר שהן שוין בנקודותיהן. לספות כמו להוסיף רק הוא משורש אחר וכו'. פי' כי להוסיף שרשו יסף ולא בא בזה הבנין בלא יר"ד אלא הם שני שרשים ופי' אחד להם.

וערים בתחילה לטפנו. כי כן הוא הדרך כמ"ש לקמן בנו לכם ערים לטפכם ואח"כ וגדרות ומסתמא גם הם עשו כן ומה שהוצרך משה לומר כן הוא רק נתינת רשות ולא ניתא ליה לפרש כרש"י ז"ל.

חשים על משקל מלים היו. פי' שהן שוין בנקודותיהן וכמ"ש לעיל ומ"ש כמו מהירים הוא פי' של מלת חשים וכדמסיים ואזיל.

עך הורישו ה' דלא קאי על החלוצ דאין בידו להוריש רק ביד ה' לפני ה'.

אל"ף לצאנכם נוסף כמו והאזניחו נהרות. שהעיקר הוא והזניחו והאל"ף נוסף גם כאן כן והאל"ף של עיקר מלת צאן חסר וכן בהרבה מקומות תחסר אות א' מעיקר המלת.

כל חלוצ כמו הארון הברית והטעם כל חלוצ חלוצ צבא. מה שנלע"ד הוא כי ע"כ. הגזרה הוא מלת צבא עכשיו לא היו חלוצי צבא עד לעתיד אח"כ ועוד שעכשיו הוא שמצוה אותם וא"כ לא א"ש מלת צבא לגזרה לז"א כמו הארון הברית שמפרש הרב בכ"מ שהוא כמו הארון ארון הברית גם כאן פי' כל חלוצ חלוצ צבא ושיעור הפ' כך הוא ועבר לכם כל חלוצ שפי' הוא גבור ורגיל לחלוצ יעבור חלוצ צבא לפני ה' וראיתי בספר עזרה להבין ז"ל שכתב אך האמת תורה דרכה כי הציון הלז הוא ט"ס וצריך להיות על פסוק כ"ט כל חלוצ למלחמה ואמר כי הוא כמ"ש הארון הברית והכוונה הארון של לוחות הברית כי לא הארון הוא הברית רק הלוחות וכן הטעם באמרו כל חלוצ חלוצ צבא עכ"ל פי' דבריו הוא כי אין מלת חלוצ שייך למלחמה אלא לצבא והרי הוא כאילו אמר כל חלוצ צבא למלחמה זהו תוכן דבריו ואינו נראה לי כלל ואין כן האמת כאשר אמר הדא דהרב מפרש בכ"מ הארון הברית כמו הארון ארון הברית והוא דלא כמ"ש הוא ועוד דאם הוא כדבריו למה כפל הרב חלוצ חלוצ צבא הול"ל והטעם כל חלוצ צבא ועוד דאעיקרא דמילתא פירכא דשפיר אמר חלוצ למלחמה ולא עוד אלא דכ' שהוא ט"ס.

ונתתם תתנו להם והוי"ו כפ"א רפה בלשון ישמעאל. פי' שוי"ו ונתתם אינו תוספת על הקודם אלא הוא גזרה שאם יעברו תתנו להם והוי"ו הוא נוסף כלשון ישמעאל שאומרים בדבריהם פ"א—קא"ל פ"א—עאמ"ל והוא תוספת לשון בעלמא וזהו שכ' הרב כי כן משפט הלשון כלומר משפט הלשון להוסיף כך. ונאחזו בתככם חלק להם כבוד כי הטעם אם לא יעברו חלוצים תולכיכם עמכם בעל כרחם. לא ראיתי כבוד בזה ואפשר לומר שהכבוד הוא לישראל שיאחזו בתוכם ויהיו בעזרתם והרב עזרה להבין ז"ל כתב שקאי על אלעזר ויהושע והיא היא. א"נ יש לפרש דקאי על מ"ש אח"כ ואם יתנחמו ונאחזו בתוכםם ושפיר קאי על בני גד ובני ראובן שאם יתנחמו ולא ירצו בזה שיאחזו בתוכםם ומ"ש ובאת זאת המלה כמשפט בעלי היר"ד.

פי' שהול'ל יאחזו לו"א כמשפט בעלי היו"ד שהם מתחלפים
 כי אותיות אהו"י כולם מתחלפים וה' עזרה להבין ז"ל הביא
 חבר גודע נוסף.
 ויענו בני גד שנית חזוק. דהא כבר בפ' כ"ח ויאמר בני
 גד ובני ראובן וכו'.

מוסבות אלה הערים וכו' וכן שבמה. פי' שגם הוסב שמה
 ודלא כדמשמע מרש"י ז"ל שואת שבמה קאי על מלת בנו.

וטעם למכיר בן מנשה לבני מכיר כמו ויאמר יהודה
 לשמעון אחיו. פסוק הוא בספר שופטים ולא שייך לומר יהודה
 ממש כי כבר מתו אלא בניהם ה"נ מכיר.

ויאיר בן מנשה וכו' כי ארץ כנען היא הנחלקת ולא ארץ
 האמורי שהיא מעבר לירדן מזרחה כי יש אמורי בארץ כנען.
 פי' כי ארץ כנען היא שנתחלקה לשבטים כל אחד חלקו הראוי
 לו ולא לזולתו אבל ארץ האמורי שהיא מעבר לירדן מזרחה
 ששם נטלו בני גד ובני ראובן כל הרוצה ליקח יקח ושפיר
 לקח יאיר האמורי שבעבר הירדן ומ"ש כי יש אמורי בארץ
 כנען הוא לומר שיש אמורי אחר בארץ כנען לאפוקי מזה
 שבעבר הירדן ובודאי שמ"ש הכתוב וילכו בני מכיר וכו'
 ויורש את האמורי הוא האמורי שבעבר הירדן ואינו אמורי
 שבארץ כנען דהא כתיב גלעדה והיא מעבר לירדן כמ"ש לעיל
 ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד וכו' ועוד דהא בני מכיר
 בן מנשה לקחו עם בני גד ובני ראובן ועוד דהא עדין לא
 נתחלקה ארץ כנען וכל זה נ"ל ברור כשמש ולכן נתפלאתי
 הפלא ופלא מהרב עזרה להבין שכתב האמורי שבפסוק ל"ט
 הוא מהכנען ולא ירש עם זה השבט למזרח ולא ידעתי מאי
 קאמר ומ"ש והוא היה התקיף מכל שבעה גוים לא על האמורי
 שבארץ כנען כדמשמע מפשט דבריו דהא כתב בפ' בלק בפ'
 לאמורי על סיחון ועוג שהוא אמורי שבעבר הירדן ולא היה
 במלכי כנען גדולים כאלה ע"כ נראה שקאי עמ"ש האמורי
 שהוא מעבר לירדן א"נ י"ל שקאי על כל האומה של האמורי
 ופי' א' נ"ל עיקר ודו"ק.

פרשת מסעי

אלה מסעי כאשר חנו בני ישראל וכו' ולא זזו משם כי
 אם אחרי מות אהרן כתב משה כל המסעים. לכאורה נ"ל בדעת
 הרב הוא דל"ת איך אמר ביד משה ואהרן והלא כבר מת אהרן
 מקודם לזה אמר ולא זזו משם כי אם אחרי מות אהרן וכו'
 אבל זה אינו דהא אהרן מת בהורג ההר ואח"כ נסעו משם כמה
 מסעות ועוד דהא ביד משה ואהרן לא קאי אלא על אשר יצאו
 מארץ מצרים.

את מוצאיהם איך יצאו ממקום למקום על כן אחריו
 למסעיהם. פי' מוצאיהם מוצא של מסעיהם.

על פי ה' דבק עם למסעיהם. ולא עם ויכתוב אלא פי'
 למסעיהם שהיו על פי ה' וכן מוצאיהם דבקה עם למסעיהם.

ובאלהיהם עשה ה' שפטים כמו ראש דגון. פי' מה הם
 השפטים שעשה בהם כמו ראש דגון הוא אלוה של פלשתים
 ששבו הארון והניחו אותו בבית אלהיהם ולמחר מצאו אותו
 נופל לארץ וראשו כרותה כיוצא בזה עשה ה' באלהיהם של

מצרים ומ"ש כי כן אמר ה' למשה פי' דל"ת היכן מצוינו שעשה
 בהם שפטים לו"א כי כן אמר ה' למשה ובכל אלקי מצרים
 אעשה שפטים ובודאי כן עשה אע"פ שלא נכתב.

פני החירות ופי' החירות מקום אחד הוא והפה בפנים. פי'
 דכאן כתיב פני החירות ולעיל כתיב פי החירות והוא מקום
 אחד והפה בפנים פי' כי הפה של אדם הוא בפניו.

ויסעו מקדש שם עיר. פי' ואינו קדש ברנע.
 וטעם וישמע הכנעני כי נלחם עם ישראל בהיותם בהר
 ההר. פי' שהכתוב מספר מה שאירע להם במסעות כמו שפירש
 לעיל על פ' את מוצאיהם.

והתנחלתם כמו והתאיתם והפעול הארץ. פי' אע"פ שכ'
 בל' התפעל אינו על עצמם אלא הוא פועל יוצא כמו והתאיתם
 והפעול הוא הארץ וכאילו אמר והתנחלתם את הארץ.

וטעם להזכיר לרב תרבו לדבק אחריו ואם לא תורישו.
 פי' דלמנ"מ אמר זה פשיטא הוא דהא על פי הגורל כתיב לכן
 אמר לדבק אחריו ואם לא תורישו כדי שיהיה להם שיעור כפי
 הצורך להם.

אל הארץ כנען כמו והנבואה עודד הנביא. דקשה דה"א
 הידיעה אינו בא בסמיכות והול"ל אל ארץ כנען לו"א כמו
 והנבואה וכו' וכדמפרש ואזיל אל הארץ ארץ כנען פי' אל הארץ
 שהיא ארץ כנען.

הים הגדול וכו' והוא הגבול בעצמו. זהו פי' וגבול שיהיה
 הוא הגבול.

ואל"ף והתאיתם תחת וי"ו והתוית תיו. הרב אבי עזר
 והרב עזרה להבין ז"ל כתבו שצ"ל ואל"ף תתאו תחת וי"ו וכו'
 ונ"ל טעמם דוהתאיתם לא הול"ל אל"ף תחת וי"ו אלא אל"ף
 יתירה דסגי לומר והתויתם אבל תתאו הול"ל תתוו לו"א אל"ף
 תחת וי"ו וק"ל.

ומזזה כאשר אמרו קדמונינו תבירתא מגזרת ימחאו כף.
 פי' דהוא לשון הכאה והכונה בזה שיהא מכה ומגיע על כתף
 וכו'.

ינחלו פועל יוצא לשנים פעולים. פי' דהב' פעולים הם
 הארץ ולכם וכאילו אמר ינחילו את הארץ לכם וכן ונחלתנו
 על דעת המדקדקים שפי' ונחלתנו את הארץ כאילו אמר
 והנחילנו.

פדהאל אם נעלם הה"א וכו' יעיינ מ"ש הרב אבי עזר
 ז"ל ומשמע מדבריו דפדהצור הם שתי תיבות ואפשר דלעולם
 היא תיבה אחת שמ"ש הם שתי מלות שוות בטעם הוא לומר
 שהן שוות כשתי מלות בטעם קריאתן או בפירושו מפני שאין
 לה חיבור ועיינ בספר עזרה להבין שכתב שהיא תרי מלין
 ומקריין כחדא וכוונתו באומרו שוות בטעם שבקריאה ובדבור
 אין ניכר אם הן כתובות כאחד עיין שם והנה מתחילת דבריו
 כתב שהן ב' תיבות ומקריין כחדא ובסוף דבריו כתב שבקריאה
 ובדבור אין ניכר אם הם כתובות כאחד משמע בהפך שבכתיבה
 כאחד ובקריאה ובדבור ב' גם לא ידעתי מאי קריאה ודבור
 דקאמר דהיינו קריאה היינו דבור וצ"ע. ואפשר דהכל דבר אחד
 הוא ובוה יבואו דבריו על נכון ודו"ק.

ארצה כנען ידוע. פי' שהוא כמו לארץ כנען.
 לבני ישראל אינו דבק וכו'. מבואר הוא בדברי הרב.

בפגעו בו בשבר הפ"ה. פי' פ"ה בחירי"ק כמו בשברי
שי"ן בחירי"ק.

בלא ראות שם הפועל. כמו עשות.

ולא אויב לו ולא מתכוין לבקש רעתו. קאי על ולא מבקש
רעתו לומר שאע"פ שהיה מבקש רעתו מקודם אם עכשיו ברי
לנו שלא היה מתכוין לזה בודאי פטור אלא פי' ולא מתכוין
לבקש רעתו א"נ י"ל דכוונת הרב לומר דחדא היא בשביל
שהוא לא אויב לו לא נתכוון לבקש רעתו ודו"ק. ומה שפירש
בזה ה' אבי עזר ז"ל אינו נראה לי כלל כאשר יראה הרואה.

עד מות י"א עד מות עד חפוש. פי' עד שיבקש הכהן
הדבר היטיב וכמוהו תמות חכמה פי' תתבקש החכמה עמכם
שלא תמצא אלא בכם ולא אמרו כלום כי עמכם תמות חכמה
הוא כמשמעו פי' שמתה החכמה ולא נשארה אלא בכם והוא
בתמיהה וגם כן עד מות הכהן הגדול היא מיתה ממש כי הוא
יכפר בעד ישראל וזה המאורע אירע בימיו וא"כ אין מן הראוי
שיהא עמו כנ"ל לפרש ובספר עזרה להבין ז"ל פי' חפוש מלשון
חופש ודרור עד שיוציאנו לחפשי וכן תמות חכמה הכוונה
לדעתם שחכמתם האצורה בקרבם תצא לחפשי בדבריהם
המחוכמים עכ"ל ולפע"ד הוא דוחק ומה שפי' הוא הנלע"ד
נכון.

יחניף עשות רע בסתר. פי' שאין רואה אותו אלא הארץ
שגבלע הדם בתוכה ובספר עזרה להבין ז"ל פירש שזה דרך
החונף בפיו שלום ידבר וקרבו ישים ארבו והוא נכון.

שפכו פועל כמו ובא גואלו. פי' שאין לפרש בדם שפיכתו
שאיין לו טעם אלא הוא פועל פי' אדם ששפכו כמו ובא גואלו
אדם הגואל אותו.

ולא תטמא החנופה את הארץ. פי' הוא קאי על החנופה
שזכר ואינו לשון ציווי אלא פי' בעבור זה לא תטמא החנופה
את הארץ או הוא ציווי לישראל והטעם בין לפי' א' בין לפי'
ב' בעבור כי אני שוכן בתוכם נ"ל שצ"ל בתוכה ולא לכבוד

הארץ רק לכבוד בני ישראל על כן אמר שוכן בתוך בני ישראל
פי' אע"פ שאמר הטעם אשר אני שוכן בתוכה העיקר הוא
לכבוד ישראל והקרא עצמו מפרש ואזיל.

ויקרבון גם זאת הפרשה דבקה עם כאשר צוה משה לתת
מנחלת ישראל ערים ללויים. פי' שהוא מענין הנחלה והרב
עזרה להבין ז"ל פי' שנסבו הערים מנחלת הנוחל לשבט לוי
והזכיר פה על הסבת נחלה על ידי הבנות והוא פירוש נכון
ומדוקדק בלשון הרב.

ואם יהיה היובל ואפילו שיהיה היובל. לא נקוה לשוב
הנחלה אלינו וכן פי' דפשטיה דקרא משמע שספק אם יהיה
היובל או לא והא ודאי הוא שיהיה לו"א שפי' ואפילו שיהיה
היובל וכו'.

וטעם תסב שפעם תסוב מפה ומפה בין הם בין אחרים.
פי' דל' תסוב הוא מגזרת סובב בין לבנות צלפחד בין לאחרים
והרב עזרה להבין כתב דצ"ל ביניהם ור"ל ביניהם ובין שבטים
אחרים ולענ"ד נראה דא"צ לזה אלא כמ"ש בעבור שאמר לבני
ישראל ודו"ק. ומ"ש וטעם ולא תסוב נחלה מהיום קודם נחלת
הארץ פי' ר"ל תסוב משמע שהיתה כבר ביד זה וחזרה לזה וזה
אינו כי עדין לא נטלו נחלה לו"א מהיום קודם נחלת הארץ.
פי' שנחלה שהיתה ראויה לו לא תחזור ממנו או יש לפרש
בקיזור שאמר כאן ולא תסוב נחלה וחזר ואמר בפ' ט' ולא
תסוב נחלה ע"כ אמר שכאן מדבר מהיום קודם נחלת הארץ
כמו שפי' ואח"כ מדבר אחר גיחול הארץ כמ"ש הרב לקמן וכן
ראיתי לה' עזרה להבין.

מחלה תרצה הזכרים הכתוב בתחילה כאשר גולדו וכו'
פי' דבפרשת פינחס כתיב מחלה גועה וכו' וכאן כתב מחלה
תרצה וכו' לכך כתב שבתחילה הזכרים כאשר גולדו פי' לפי
גילם ועתה הזכרים כאשר נשאו לאנשים בתחילה בתחילה פירוש
על סדר הנישואין שלהן.

ממשפחות לאות כי בני דודיהן כולם אחים. מדכתב
ממשפחת בחול"ם שהם רבים משמע שאינם משפחה אחת.

דברים

והוא שמוע שמעו פי' כאילו אמר שמוע שמעו או שמעו שמוע ודו"ק.

תכירו להכריח הדין למי שיכיר. פי' דבהכרה ליכא קפידא אלא על הטיית הדין לז"א שפי' הוא להכריח הדין למי שיכיר ופי' להכריח הוא לומר שכן מוכרח ובס' עזרה להבין ז"ל כתב שהוא ט"ס וצ"ל להכריע והוא נכון וא"ש וה' אביעזר נדחק בזה ומה שפי' אינו נ"ל כאשר יראה הרואה. את כל המדבר זה אחד עשר יום. כמ"ש לעיל אחד עשר יום מחורב.

וטעם הר האמורי כי כן כתיב בשעיר עד חרמה. פי' דלקמן כתיב ויצא האמורי וכו' ויכתו אתכם בשעיר הרי שהאמורי סמוך לשעיר ולעיל כתיב אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר ומ"ש והטעם שנצא לחר האמורי פי' ה' עזרה להבין ז"ל שהוא קאי עמ"ש כאשר צוה ה' וכו' שנצא וכו' כמ"ש לעיל ובאו הר האמורי.

רש במשקל שב. פי' שהן שוין בנקודות. ומ"ש מגזרת ירושה הוא פי' של מלת רש.

תחת כמו ידל כבוד יעקב. פי' שהוא לשון דלות ושהר ומ"ש מפעלי הכפל ר"ל תחת הוא מפעלי הכפל כי שרשו תחת והיה ראוי להיות תחתם.

אשר נבא אליהן בתחילה. כי לא יוכלו לחפור את כל הערים כולם גם מה צורך להם בזה לז"א בתחילה ומשם ואילך אין צורך.

וייטב בעיני הדבר בעבור שכלכם הסכמתם על זה. אבל מצדי אין לי חפץ בזה דהא אמר לעיל עלה רש וכו' אל תירא ואל תחת ותקרבון אלי משמע שהוא לא רצה בזה רק הם וק"ל. לחנותכם איננו פועל יוצא. פי' שאין פי' לחנותכם בו רק פי' לחנייתכם.

לראותכם נפתח הלמ"ד ללמד על האות שהוא ה"א הדעת הנעדרת. פי' שהוא כאילו אמר להראותכם ובספר עזרה להבין הגיה ה"א הבנין וגם ה' אבי עזר הגיה והם ידעו בדקדוק.

כבר ביארתי כי אפו הנו"ן מובלע בפ"א. ר"ל שמלת התאנף מגזרת אף כי אפו הנו"ן מובלע בפ"א וכאילו כתוב אנפו והדגש השלים חסרון הנו"ן והיא בל' ארמית נראית פי' שבתרגום כתוב אנפוחי.

הזכיר כלב בתחילה כאשר פירשתי הוא מלתא בפ"ע וקאי עמ"ש יהושע שבתחילה הקדים כלב וכו' עיין מ"ש בפ' פינחס. העומד לפניך הוא משרתו. פשוט הוא שהוא מפרש מהו העומד וכו' הוא משרתו ודברי ה' אבי עזר בזה אינם מובנים ולא ידעתי מאי קאמר.

אשר לא ידעו היום באותו היום. דהא עכשיו נשלמו הארבעים שנה ובניהם גדלו לז"א שעל אותו היום קאמר ופשוט.

יש אומרים כי טעם אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר והנה הם הלכו במדבר מ' שנה וזה פי' ויהי בארבעים שנה. פי' שז"א כי כוונת הכתוב הוא לומר אחד עשר יום מחורב וכו' והלכו אותה במ' שנה בעוונותיהם וזה שאמר ויהי במ' שנה וזה מן התוכחה וכתב הרב שהם טעו כי עד קדש ברנע באו בשנה השנית ואיך יאמר כי עד קדש ברנע הלכו מ' שנה רק ויהי בארבעים שנה דבק עם דברי משה. פי' אלה הדברים שהם התוכחות אשר דבר משה היה בארבעים שנה וחזר ואמר והישר בעיני שפי' אלה הדברים אינו על התוכחות אלא הם דברי המצות הכתובות בפרשת ראה וכו' כבר אמר אותם כאשר היו במדבר בערבה וכו' ויהיה דבר משה מושך עצמו ואחר עמו וכן הוא דבר משה במדבר וכו' ופי' הפ' הוא כך אלה הדברים אשר דבר משה וכו' אע"פ שהוא עכשיו בעבר הירדן כבר אמר אותם בחיותו במדבר וכו'.

הואיל משה באר ב' פעלים עוברים דבקים בלא וי"ו. פי' דהואיל הוא פועל עבר וכן באר הוא עבר וא"כ הול"ל הואיל משה ובאר הנה מצינו כיוצא בזה חמק עבר ולא אמר חמק ועבר.

וסעו לכם דרך הלשון כמו לך לך. פי' דקשה מאי לכם דקאמר לז"א דרך הלשון לומר כן כמו לך לך.

לא אוכל לבדי כטעם לא תוכל עשותו לבדך. פי' שרוצה לפרש מאי שאת אתכם דאמר שלא יכול לשאת הוא כמ"ש בפרשת יתרו לא תוכל עשוהו לבדך שהוא על המשפט ומ"ש ה' אבי עזר בזה אינו נראה לי דפשיטא הוא דלא אוכל היינו איני יכול גם מלשון הרב דהביא פסוק לא תוכל עשוהו הוא מורה כמו שפי' ולא כדבריו ודו"ק.

הרבה אתכם במצרים ונתקיימה הברכה שבירך אביכם. הרב מדקדק לשון הרבה דמשמע כבר ומ"ש ונתקיימה וכו' הוא על ככוכבי השמים.

וטעם ככוכבי דרך משל דאין ככוכבי ממש דאין להם שיעור אלא משל ומ"ש פעמים עם אלף הוא מלתא בפ"ע וקאי על פסוק שאחריו אלף פעמים וקאמר אע"פ שמלת פעמים היא לשון רבים נאמר עם אלף וכן עם מאה שאומר מאה פעמים וכן הוא דרך לה"ק הפך לשון דקדק שהוא לשון ערבי שאומרים אלף מרר'א מייא'ת מרר'א שפי' אלף פעם מאה פעם והרב עזרה להבין פי' שבלשונם תבוא מלת פעמים קודם המספר ואינו נ"ל כי לא זכר הרב בדבריו קודם אלא עם גם אין לשונם כמו שאמר.

שרי אלפים פירשתי. בפ' יתרו.

שמרע שם הפועל כמו זכור וכו' שאינו לשון ציווי ממש אלא הוא שם הפועל כמו זכור ומפני שכאן מדבר בציווי לז"א